

Multidiszciplináris kihívások Sokszínű válaszok

A BGF KVIK KÖT TANULMÁNYKÖTETE

KULTÚRA
VALÓSÁG
INFORMÁCIÓ
FEJLESZTÉS

2015/3

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar,
Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály Tanulmánykötete

On-line tanulmánykötet

Kiadó neve: BGF KVIK Közgazdasági Tanszéki Osztály

Kiadó székhelye: Bp, 1054, Alkotmány utca 9-11. I. em. 121.

Kiadásért felelős személy: dr. Hamar Farkas Ph.D.

Főszerkesztő: dr. Hamar Farkas Ph.D.

A borító Czeizel Balázs grafikus ötlete alapján készült

ISSN:

MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK
SOKSZÍNŰ VÁLASZOK

2015/3. kötet

A fogyasztók etikai és jogi védelme

Hamar Farkas – Hámori Antal (szerk)

**Budapesti Gazdasági Főiskola,
Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar,
Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály Tudományos Műhely
Közgazdasági és Társadalomtudományi Szimpóziuma
Erkölc- és Jogtudományi Szekciójának Tanulmánykötete**

Budapest, 2015. október

Ügyészi jogosítványok a fogyasztóvédelem területén, az ügyész szerepe, tevékenysége a gyakorlatban

Ügyésznek lenni jó! Az ügyészi munka sokrétű és változatos, az ügyész fő szabály szerint a büntető-, és a közérdekvédelmi szakágban is a köz érdekének a védelmében jár el.

Fogyasztói társadalomban élünk, a fogyasztók védelme az egész világon elsőrendű feladat és téma. A fogyasztóvédelem a magánjogi ügyészi munkának egy jól körülhatárolható, kis szegmense, jelentősége azonban kiemelt, hiszen ez az egyik olyan terület, ahol a köz érdekének a védelme a legintenzívebben, leglátványosabban megvalósulhat.

Szerte a világon eltérő típusú fogyasztóvédelmi intézményrendszer működik. Vannak országok, ahol csak a civil szféra, és vannak, ahol csak az állami intézményrendszer dolgozik a fogyasztók védelméért. Vannak olyan országok is, ahol vegyes rendszerek működnek. Magyarországon vegyes a fogyasztóvédelem intézményrendszere. Hazánkban a fogyasztókat az állami szerveken (köztük az ügyészség) és önkormányzatokon kívül a civil szervezetek is védik, támogatják. A civil szférában a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületek egyre aktívabbak, jogosítványuk szélesebb az ügyészinél is, hiszen a fogyasztóvédelmi törvény felhatalmazza azokat nemcsak az ügyészihez hasonló közérdekű keresetindításra, hanem a fogyasztóvédelmi hatóságéhoz hasonló közérdekű igényérvényesítésre is.

A világon nemcsak az intézményrendszer, hanem a jogi szabályozás rendszere is eltérő. Magyarországon a fogyasztóvédelmet illetően a legmagasabb szintű szabályozást az Alaptörvény tartalmazza. Az M) cikk (2) bekezdése rögzíti, hogy „Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.” Nem minden országban van egységes fogyasztóvédelmi törvény. Magyarországon van fogyasztóvédelmi törvény, az 1997. évi CLV. törvény, ám az – főleg a nemzetközi szabályokhoz való alkalmazkodás okán – máig közel félszázszor módosult. Az ügyészi jogköröket tekintve a legfontosabb módosítás 2012. július 29. napjától hatályos, akkor az ügyészi jogkört a jogalkotó csökkentette, akkortól már csak a bírósági útra tartozó jogsértések esetén van az ügyésznek keresetindítási jogosultsága. A munkát nehezíti ezen a jogterületen, hogy több száz rendelet, uniós rendelet és irányelv is tartalmaz fogyasztóvédelmi rendelkezéseket, amelyeket a jogalkalmazás során ismerni, alkalmazni kell. Az ügyészség fogyasztóvédelmi tevékenységét legfőbb ügyészi körlevél is szabályozza, ezen túl az eljárás során a hatósági, valamint a bírói gyakorlat ismerete is elengedhetetlen.

A hatályos szabályozás szerint a fogyasztó jogséremlme esetén elsősorban az azt okozó vállalkozáshoz fordulhat a jogsértés megszüntetése érdekében. Amennyiben a fogyasztó a jogvitájának rendezését az érintett vállalkozással közvetlenül megkísérelte, de az nem vezetett eredményre, akkor a fogyasztóvédelmi törvényben részletesen szabályozott módon békéltető testülethez fordulhat, amely eredményeképpen egyezség jöhet létre a fogyasztó és a

vállalkozás között, egyezség hiányában – amennyiben nem kerül sor a fogyasztó kérelmének az elutasítására – a testület a vállalkozásra nézve kötelezést tartalmazó határozatot hozhat, ajánlást tehet, melyek hatályon kívül helyezése kérhető a bíróságtól. A fogyasztók jogvita esetén a fogyasztóvédelmi hatóságokhoz is fordulhatnak, azok intézményrendszere, hatásköre napjainkban közismert. Mindezeket túl a jogsérelmet szenvedett fogyasztók jogvitájuk rendezése érdekében közvetlenül a bírósághoz is fordulhatnak.

A fogyasztók egy része jogvitája rendezése érdekében az ügyészséghez fordul. Némelyikük minden más vitarendezési mód helyett kéri az ügyész eljárását (sokszor talán azért is, mert az költség-, és illetékmentes), más része ugyan megkísérli máshogyan rendezni a jogvitáját, azonban az nem sikerül, és végső megoldásként kéri az ügyészség eljárását, segítségét. A fogyasztók ma már tájékozottak, tudatosak, számtalan olyan fogyasztó is van, aki az egyéni jogvitáját valamilyen módon már rendezte, azonban arra hivatkozva, hogy az adott jogsértés a fogyasztók széles körét érinti, kéri, hogy az ügyészség a köz érdekének védelmében lépjen fel, járjon el.

Az egyéni kérelmeken kívül ügyészi eljárás sok esetben indul fogyasztóvédelmi hatósági kezdeményezés alapján, ha saját hatáskörének hiányát a hatóság megállapította, vagy ha eljárás ugyan, de annak során ügyészi jogkörbe tartozó eljárásra merült fel adat.

Néhány esetben magánjogi ügyészi eljárás indul a büntető szakág kezdeményezése alapján is, erre akkor szokott sor kerülni, ha a nyomozás során bírósági útra tartozó, fogyasztóvédelmi jogvitára vonatkozó adat merül fel, amelyben a fogyasztók széles köre érintett lehet.

A sajtó, az internet is közöl számtalan olyan adatot, információt, amely alapul szolgálhatna ügyészi eljárásnak. A napi munka során azonban szem előtt tartandóak az ügyészségről szóló törvénynek, valamint az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló legfőbb ügyészi utasításnak a kérelemhez kötöttségre vonatkozó sorai, amelyek szerint az ügyész a jogszabálysértő hatósági döntés, intézkedés ellen, mulasztás miatt, valamint a peres és nemperes eljárásokban való részvétele, illetve más magánjogi intézkedése érdekében hozzá intézett kérelmeket, közérdekű bejelentéseket, panaszokat, jogsértésre utaló jelzéseket bírálja el.

Ahhoz, hogy megértsük, tisztázzuk, hogy milyen esetben járhat el ügyész fogyasztóvédelmi jogterületen, el kell határolni a hatósági és a bírósági jogköröket, hiszen az ügyészi közérdekű kereset benyújthatóságával kapcsolatos 2012-es jogszabályváltozás csak az ún. bírósági útra tartozó ügyekben ad lehetőséget ügyészi eljárásra, keresetindításra. A jogalkotónak a szándéka ezzel a módosítással a hatásköri párhuzamosságok megszüntetésére irányult.

A fogyasztóvédelmi törvény rögzíti, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság a fogyasztóvédelmi rendelkezések (melyeket nemcsak a fogyasztóvédelmi törvény, hanem számos egyéb más jogszabály is meghatároz) megsértése esetén jár el. Amennyiben a hatóság valamely vállalkozás fogyasztóvédelmi rendelkezésbe ütköző jogsértő tevékenységét jogerősen megállapította, és megállapítható az is, hogy a jogsértő tevékenység a fogyasztók széles, személyében nem ismert, de a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti, akkor a hatóság a jogsértő vállalkozás ellen pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt, ezt nevezi a jogalkotó közérdekű igényérvényesítésnek. (Ilyen okból pert

indíthatnak a fogyasztóvédelmi hatóságok mellett a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületek is.)

A hatósági és az ügyészi keresetindítás célja hasonló. Mindkettő célja elsősorban nem az egyéni fogyasztó igényének érvényesítése, hanem sokkal inkább az, hogy a bíróság a vállalkozást olyan magatartásra kötelezze, amely sok fogyasztóra nézve kedvező.

A hatósági keresetindításhoz hasonlóan az ügyészi keresetindításnak is feltétele az, hogy a jogsértés a fogyasztók széles körét érintse. Az ügyészi közérdekű keresetindításnál vagylagos ok lehet az is, ha a vállalkozás jelentős nagyságú hátrányt okoz.

A hatósági közérdekű igényérvényesítés, valamint az ügyészi közérdekű keresetindítás azonban lényegesen el is tér egymástól nemcsak abban, hogy milyen okból kerülhet rájuk sor, hanem a bíróság által alkalmazható jogkövetkezmények tekintetében is.

Ügyészi keresetindításra a régebbiekhez hasonló okokból (pl. az üzletben a termékeken töltőtömeg szerinti egységár helyett nettó tömeg szerinti egységárat tüntettek fel, árleszállítás esetén csak annak százalékos mértékét tüntették fel a terméken, a ténylegesen fizetendő árat nem, a termékek nem tartalmaztak árcímkét, nem volt biztonságos a karácsonyi fényfüzér) ma már nem kerülhet sor. Az ilyen típusú jogsértések fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértésének minősülnek, a jogalkotó ilyen jogsértések esetén a hatósági, egyesületi keresetindítást engedélyezi.

Jellemzően a szerződésből eredő igények érvényesítése tartozhat bírósági útra, amelyek okán ügyészi eljárásnak, keresetindításnak helye lehet. Például a szavatossági, jótállási igények (ügy)intézésével kapcsolatos jogsértések esetén hatóság járhat el, és alkalmazhat jogkövetkezményt, amennyiben a vállalkozás a szavatossággal, jótállással kapcsolatos anyagi jogi szabályt sért (a vállalkozás a feltételek fennállása ellenére nem biztosít valamilyen jogot), akkor széles körű érintettség vagy jelentős nagyságú hátrány okozása esetén ügyészi eljárásnak, esetleg kereset benyújtásának lehet helye.

A jogkövetkezményeket illetően az eltérés abban áll, hogy a hatóságok kereseteikben azt kérhetik a bíróságtól, hogy a bíróság állapítsa meg a jogsértést, és a vállalkozást kötelezze arra, hogy teljesítse a fogyasztó követelését, esetleg tegyen közzé közleményt.

Az ügyészi kereset ezeken túlmenően arra is irányulhat, hogy a bíróság a fogyasztók széles körének védelme érdekében kötelezze a vállalkozást a sérelmes helyzet megszüntetésére, a jogsértést megelőző állapot helyreállítására, a jogsértés abbahagyására, valamint tiltsa el a vállalkozást a további jogsértéstől. Az aktív fogyasztóvédelmi ügyészi munka ezeknek a jogkövetkezményeknek az alkalmazhatósága miatt fontos.

Napjainkban mindennek ellenére nem jellemző az ügyészi fogyasztóvédelmi kereset benyújtása, bár a fővárosban évente több száz ún. fogyasztóvédelmi témájú eljárás indul.

Az eljárások egy részében már a kezdeményező iratból kitűnően nincs ügyészi fellépésre lehetőség (pl. a jogvita pénzügyi szolgáltatási tevékenység során alakult ki, nem állapítható meg széles körű érintettség). Többször előfordul, hogy a jogsértést okozó vállalkozást nem sikerül magánjogi ügyészi eszközökkel felkutatni, akkor cégeljárás, büntetőeljárás

kezdeményezésére kerülhet sor. Az ügyek jó részében az ügyész eljár, a tényállás tisztázása érdekében megkeresi a vállalkozásokat, amelyek ennek hatására önkéntes jogkövetőkké válnak, orvosolják a sérelmeket, módosítják a kifogásolt szabályzataikat, tevékenységüket. Az ügyészi eljárás során megállapított kisebb jogsértés esetén az ügyésznek arra is lehetősége van, hogy a per elkerülése érdekében felhívással éljen a vállalkozás felé a jogsértés kiküszöbölése, orvoslása érdekében. Előfordul az is, hogy megállapításra kerül, hogy a jogvita valamilyen, a vállalkozás által alkalmazott általános szerződési feltétel okán alakult ki, ilyenkor az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása érdekében kerülhet/kerül sor ügyészi keresetindításra a Polgári Törvénykönyv rendelkezései szerint.

A fogyasztóvédelmi közérdekű kereset benyújtása csak végső, nagyon ritka eszköze az ügyésznek, figyelemmel arra a legfőbb ügyészi körlevéli rendelkezésre is, hogy közérdekű kereset alapjául nem minden, csak a bizonyos tárgyi súlyt elért jogszabálysértés szolgálhat. Az aktív ügyészi munka legfontosabb – még ha nem is látványos és közismert – eredménye a mindennapokban az ügyészi munkának ezen a területen is az önkéntes jogkövetés elérése.